

НЕКРОЛОГ

ПАМ'ЯТІ ТЕТЯНИ ВІКТОРІВНИ СЕРЕБРОВСЬКОЇ

6 квітня 2021 р. пішла з життя доктор біологічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу гіпоксії Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, визнаний фахівець у галузі фізіології дихання, фізіології високогір'я і гіпоксії, спортивної фізіології Тетяна Вікторівна Серебровська. Надзвичайно сумно, що трагічна смерть всесвітньовідомаї вченої настала внаслідок захворювання на COVID-19 і тяжкої гіпоксії, вивченню якої вона присвятила все своє наукове життя.

Тетяна Вікторівна народилася 30 грудня 1947 р. у м. Київ. Тетяна навчалася у київській середній школі № 48, яку закінчила із срібною медаллю. У 1972 р. з відзнакою закінчила Київський університет ім. Т.Г. Шевченка, кафедру фізіології біологічного факультету. Різномісні здібності дівчини не тільки сприяли її успішному навчанню, але й дозволили їй очолювати студентський науковий гурток, працювати лаборантом кафедри. Під час навчання в університеті Тетяна створила сім'ю з аспірантом Інституту кібернетики НАН України Олександром Миколайовичем Серебровським, у якій з'явилися троє дітей та згодом – троє онуків.

Майже 50 років своєї наукової діяльності Т.В. Серебровська присвятила проблемі гіпоксії. Її університетська дипломна робота, яку вона виконала під керівництвом професора В.О. Цибенка, стосувалася ролі гіпоталамуса в адаптивних реакціях кардіореспіраторної системи на гіпоксію. У 1974 р. Тетяна Вікторівна опублікувала свою першу статтю «Изменения насыщения крови кислородом при стимуляции гипоталамуса у собак» у «Фізіологічному журналі СРСР ім. І.М. Сеченова». У тому самому році Т.В. Серебровська була прийнята на роботу до Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України спочатку старшим лаборантом у відділ фізіології дихання, а з 1979 р. – у відділ з вивчення гіпоксичних станів (нині – відділ гіпоксії), пройшовши шлях від молодшого до провідного наукового співробітника. У 1978 р. успішно захистила кандидатську дисертацію «Возрастные особенности внешнего дыхания и газового обмена организма при изменении содержания кислорода во вдыхаемом воздухе», а в 1989 р. – докторську дисертацію «Особенности индивидуальной адаптации человека к гипоксии в зависимости от реактивности системы дыхания». У 2010 р. Тетяна Вікторівна одержала наукове звання професора.

Основні розробки професора Т.В. Серебровської стосувалися механізмів адаптації людини і тварин до впливу гіпоксії. Деякі дослідження вона виконала в умовах високогірних експедицій до Приельбрусся та Тянь-Шаню. Особливу увагу Тетяна Вікторівна приділяла розробці і вдосконаленню методів гіпокситерапії хвороб системи дихання і серцево-судинної системи, гіпоксичних тренувань у спорті, вивчала порушення репродуктивної системи у чоловіків, процеси старіння, розвиток нейродегенеративних захворювань тощо. Багато років Тетяна Вікторівна при-

святила розробці приладів для гіпоксичних тренувань, які захищені 5 патентами України і 2 зарубіжними, а також методичних рекомендацій щодо застосування гіпокситерапії в клінічній практиці. Останні роки Т.В. Серебровська активно впроваджувала застосування сучасних методів переривчастої гіпоксії для підвищення адаптації до фізичних навантажень та лікування поширених захворювань, зокрема, було запропоновано й успішно апробовано лікування початкових стадій хвороби Альцгеймера, одержали розвиток і міжнародне висвітлення попередні розробки українських вчених з гіпокситерапії діабету. Водночас увага Тетяни Вікторівни була спрямована на визначення механізмів дії гіпоксії, зокрема, ролі фактора HIF-1 у розвитку ефектів переривчастої гіпоксії та патогенезі захворювань.

Т.В. Серебровська у 2003 р. заснувала і очолила Комітет з біоетики Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України. Тетяна Вікторівна була викладачем у Київському університеті ім. Тараса Шевченка і науковим керівником 3 кандидатських дисертацій, а деякі її учні плідно працюють у зарубіжних лабораторіях.

Але особливо Т.В. Серебровська вирізнялася активною міжнародною діяльністю. Вона була засновником і співпрезидентом Польсько-українського товариства патофізіології дихання, почесним членом Польського наукового товариства фізіопульмонологів, дійсним членом Міжнародної Академії Наук (International Academy of Sciences), членом багатьох наукових товариств і редколегій зарубіжних журналів, організатором міжнародних наукових конференцій в Україні і за кордоном. Як визнаний у світі спеціаліст з високогірної гіпоксії, Тетяна Вікторівна кілька років була експертом наукового комітету НАТО з цього напрямку, відвідала гори Північної та Південної Америки, Тибету, Гімалаїв, Японії.

Багато років Тетяна Вікторівна пропагувала за кордоном наукові розробки української гіпоксичної школи, зокрема, щодо сприятливого впливу гіпокситерапевтичних

методів при різних патологічних процесах. Невтомна енергія Т.В. Серебровської, її доповіді на зарубіжних конференціях та численні публікації зробили вагомий внесок у світове визнання наукових ідей і результатів вітчизняних вчених – дослідників гіпоксії. 2002 р. Міжнародна асоціація вчених нагородила її медаллю «За чесність у науці» («For Honesty in Science»). Професори J. Reeves, R.J. Swanson (США) та інші знані зарубіжні науковці характеризували її як виняткову особистість та визначного вченого у галузі вивчення гіпоксії. Т.В. Серебровська багато років читала лекції з цього напрямку на запрошення закордонних медичних і наукових спільнот.

Науковий доробок професора Т.В. Серебровської становить понад 300 наукових праць, серед яких 90 статей у провідних зарубіжних та вітчизняних періодичних виданнях. Найбільш ґрунтовними її роботами є великі монографії «Intermittent Hypoxia: From Molecular Mechanisms to Clinical Applications» (Nova Science, США, 2009), «Intermittent Hypoxia and Human Diseases» (Springer, Велика Британія, 2012). Сучасні дослідження Тетяни Вікторівни лягли в основу розділу колективної монографії «Neuroscience of Dementia» (Academic Press; США, 2020). Надзвичайно актуальна і символічна її остання праця – стаття «Hypoxia, HIF-1 α , and COVID-19: from pathogenic factors to potential therapeutic targets».

У чому секрет Тетяни Вікторівни? В її непереборному оптимізмі, бурхливій енергії, міцній волі і цілеспрямованості, невпинному пошуку нового. І ще – понад 50 років міцною опорою для неї була сім'я. Щорічно разом сходили на карколомні гірські схили, сплавлялися на байдарках бурхливими річками, співали під гітару, захоплюючи цим друзів і колег. Окрасою багатьох експедицій і наукових зустрічей ставали неформальні вечори, коли Тетяна Вікторівна торкалася струн улюбленого інструмента і заспівувала веселої або журливої мелодії. Саме такою й пам'ятатимуть її друзі і колеги.